

Хлистік М. А.,

*старший викладач кафедри права та економіко-фінансової безпеки
ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій і права»;
аспірантка кафедри кримінального права та процесу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

ПОНЯТТЯ МЕДІАБЕЛЬНОСТІ ЗЕМЕЛЬНИХ СПОРІВ

Розглядаючи можливість врегулювання конкретного земельного спору у позасудовому порядку з використанням альтернативних способів вирішення конфліктів, зокрема шляхом медіації, найперше, що спадає на думку, а чи можливо розв'язати цей спір за участю медіатора, не звертаючись до традиційної системи правосуддя? Іншими словами, виникає потреба у з'ясуванні, чи є медіабельним цей конкретний спір.

У науковому середовищі до визначення поняття медіабельності спору існують різні підходи. Так, Кононов В. В. та Петровська М. П. під медіабельністю розуміють таку властивість правового спору, в силу якого він може бути врегульований у процесі медіації [1, с. 91]. Мазаракі Н. А. вважає, що медіабельність правового спору – це «сукупність ознак, які потенційно дають можливість розпочати медіаційну процедуру та досягти мирного і взаємовигідного його вирішення» [2, с. 259], і «саме критерії медіабельності певного спору визначають потенційну можливість і ймовірну ефективність медіаційної процедури» [2, с. 261]. Токарева К. С. також підкреслює, що характеристиками спору, які визначають ймовірність ефективності застосування до нього процедури медіації, є критерії медіабельності спору, чітке визначення яких слугує підґрунтям створення правового регулювання медіації та способом підвищення її ефективності [3, с. 167–168]. Таким чином, «медіабельність спору» та «критерії медіабельності спору» – нерозривно пов'язані поняття, і визначення останніх сприяє більш повному та ґрунтовному розумінню першого.

Зарубіжна та вітчизняна практика застосування медіації для врегулювання спорів на сьогодні ще не виробила чіткої сталої системи критеріїв оцінки медіабельності спорів. Одні автори виокремлюють чинники об'єктивного та суб'єктивного характеру, інші до складу критеріїв відносять обставини, що виключають можливість застосування процедури медіації, та обставини, що сприяють примиренню сторін, тощо.

У свою чергу, Мазаракі Н. А. пропонує розділяти абсолютні критерії неmediaбельності спору та відносні критерії mediaбельності спору, оскільки лише за умови відсутності перших можна переходити до оцінки останніх. До абсолютних критеріїв неmediaбельності спору науковиця відносить наступні:

1) наявність прямої законодавчої заборони на вирішення певного виду правового спору в порядку mediaції;

2) суперечність предмета й змісту спору моралі та публічному порядку;

3) наявність у спорі інтересів третіх осіб, які не беруть участі в mediaції;

4) неможливість укладення мирової угоди згідно із законодавством;

5) недієздатність сторін mediaції чи відсутність повноважень їх представників на укладання mediaційної угоди [2, с. 260].

Спірним Мазаракі Н. А. вважає ще один критерій – наявність публічного інтересу у спорі, оскільки дискусії щодо mediaбельності публічно-правових спорів не завершені, а окремі науковці схиляються до думки щодо можливості врегулювання шляхом mediaції лише окремих адміністративних спорів [4; 5].

У разі, якщо відсутні вищеперераховані абсолютні критерії неmediaбельності спору, можливо переходити до оцінки критеріїв mediaбельності, які, у свою чергу, Мазаракі Н. А. називає відносними:

1) волевиявлення сторін і їх готовність до процедури mediaції;

2) бажання сторін спору досягти компромісу;

3) характер спору дозволяє позиційну варіабельність у рамках інтересів сторін;

4) сторони зацікавлені в конфіденційності вирішення спору;

5) сторони зацікавлені у швидкому вирішенні спору [2, с. 261].

Усі вище зазначені критерії можливо використовувати при оцінці mediaбельності будь-якого правового спору, у тому числі й земельного, за умови дотримання вимог законодавства у сфері земельних відносин та mediaції.

Так, у Законі України «Про mediaцію», який набув чинності 15 грудня 2021 року, відсутня пряма заборона щодо застосування mediaції до земельних спорів, а його дія поширюється на суспільні відносини, пов'язані з проведенням mediaції для запобігання або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів) [6]. Одночасно з прийняттям вказаного закону Земельний кодекс України було доповнено статтею 158-1 «Врегулювання земельних спорів шляхом mediaції», якою передбачено можливість укладання договору про проведення mediaції та угоди за результатами mediaції у земельних спорах [7].

Як показує практика, найбільш mediaбельними (за умови відсутності абсолютних критеріїв неmediaбельності спорів) є спори у сфері

земельних відносин між фізичними особами щодо меж земельних ділянок, що перебувають у їхній власності чи користуванні, додержання правил добросусідства, визнання права власності на земельні ділянки тощо. Що ж стосується земельних спорів, однією зі сторін якого є суб'єкт владних повноважень, то більшість науковців схилиються до думки, що наразі, зважаючи на специфічність публічно-правових відносин, «наявність елемента примусу та обов'язковість виконання законодавчо закріплених обов'язків, у деяких випадках жодні поступки органу державної влади є неможливими» [8]. Відсутність повноважень щодо варіативності дій та законодавчо встановленого механізму участі представника державного органу у процесі медіації не сприяє ефективному використанню цієї примирної процедури у врегулюванні адміністративно-публічних спорів, у тому числі у сфері земельних відносин.

Список використаних джерел:

1. Кононов В. В., Петровська М. П. Критерії медіабельності земельних спорів. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4. 2016. С. 90–93. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2016/25.pdf (дата звернення: 09.10.2023).

2. Мазаракі Наталія. Щодо поняття медіабельності спору. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 258–261. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/49.pdf> (дата звернення: 09.10.2023).

3. Токарева К. С. Критерії медіабельності спорів. *Актуальні питання юридичної науки та практики* : тези доп. учасників І наук.-практ. онлайн-конф. (Київ, 23 квіт. 2020 р.). С. 166–168. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20200423/issue/view/ndippsn_20200423 (дата звернення: 09.10.2023).

4. Красіловська З. В. Умови застосування медіації для врегулювання спорів із органами публічної влади: вітчизняний та зарубіжний аспекти. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 4(51). С. 200–207.

5. Сидельніков О. Д. Проблематика примирення сторін в адміністративному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2017. 21 с.

6. Про медіацію: Закон України від 16 лист. 2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20> (дата звернення: 09.10.2023).

7. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#n3133> (дата звернення: 09.10.2023).

8. Вероніка Волинець. Адмінсудочинство: в пошуках медіабельності. *Юридична Газета online* : веб-сайт. URL:

<https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/adminsudochinstvo-v-poshukah-mediabelnosti.html> (дата звернення: 09.10.2023).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-355-5-29>

Цьомра В. Ю.,
*аспірант кафедри публічного та приватного права
Таврійського національного університету
імені В. І. Вернадського;
голова
ГО «Лабораторія права»
м. Київ, Україна*

ОБМЕЖЕННЯ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Дослідження питання правосуб'єктності юридичних осіб є актуальним та перспективним напрямком наукових досліджень, враховуючи місце та роль юридичної особи у сучасному суспільстві. Фізична особа безсумнівно є первинним суб'єктом права, проте юридична особа поступово почала домінувати у більшості сфер суспільного життя. Так, ми можемо назвати багато фізичних осіб, проте більшість із них у нас асоціюватиметься з компаніями, корпораціями, благодійними, громадськими чи волонтерськими організаціями, установами чи органами влади. Такий підхід черговий раз підкреслює значущість юридичної особи для суспільства в цілому.

Діяльність юридичних осіб спрямована на досягнення певного суспільного чи економічного ефекту, що безпосередньо впливає на формування їхньої правосуб'єктності. Адже для досягнення того чи іншого результату з точки зору права суб'єкт повинен бути наділений певними атрибутами, які дозволять йому реалізовувати мету та напрямки своєї діяльності. Право повинно забезпечити безперервну та стабільну основу і межі діяльності будь-якого суб'єкта. Проте існує чимало зовнішніх факторів, які здатні фактично впливати на вказані процеси. До таких можемо віднести і збройну агресію проти України, що в межах правового поля мало наслідком введення особливого правового режиму – воєнного стану. З моменту введення воєнного стану в Україні вся правова система зазнала чималих змін, більшість з яких звичайно є тимчасовими та будуть скасовані чи припинені, проте такі дії безпосередньо впливають на всіх суб'єктів права та юридичних осіб зокрема.